

NORGES HØYESTERETT

Den 14. juni 2017 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Matningsdal, Bårdsen og Kallerud i

HR-2017-1179-U, (sak nr. 2017/824), sivil sak, anke over kjennelse:

Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet (Regjeringsadvokaten
v/advokat Knut-Fredrik Haug-Hustad)

mot

A (advokat Trond Sivertsvik)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder videre anke over lagmannsrettens kjennelse i bevistvist, hvor staten ble pålagt å opplyse om en polititjenestemanns identitet i forbindelse med en erstatningssak mot staten og to andre polititjenestemenn.
- (2) A har reist erstatningssak mot staten v/Justis- og beredskapsdepartementet på bakgrunn av en episode 16. juni 2013, hvor to polititjenestemenn på X i Y kommune skjøt og drepte As to bortkomne hunder. As anmeldelse av de polititjenestemennene ble henlagt av Spesialenheten for politisaker som "intet straffbart forhold anses bevist". Etter klage fra A ble henleggelsen stadfestet av Riksadvokaten i vedtak 23. desember 2013.
- (3) Under erstatningssaken har A ønsket å fremlegge straffesaksdokumentene i forbindelse med Spesialenhetens etterforskning samt å få opplyst identiteten til en tredje polititjenestemann som var involvert i saken som operatør over sambandet. A ønsker vedkommende avhørt som vitne. Staten motsatte seg fremleggelsen av straffesaksdokumentene, og nektet videre å oppgi tjenestemannens identitet.
- (4) Ved Oslo tingretts kjennelse, uriktig betegnet beslutning, i brev 4. januar 2017, kom retten til at det ikke fantes rettslig grunnlag for å unnlate å oppgi vitnets identitet. I samme avgjørelse ble straffesaksdokumentene også tillatt fremlagt i den utstrekning de var relevante for saken, og fremleggelsen var proporsjonal, jf. tvisteloven §§ 21-7 og 21-8.

- (5) Staten anket tingrettens kjennelse til Borgarting lagmannsrett, som 23. mars 2017 avsa kjennelse med slik slutning:
- "1. Anken forkastes.**
- 2. Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet betaler sakskostnader til A med samlet 42 500 – førtitotusenfemhundre – kroner innen to uker fra forkynnelsen av kjennelsen."**
- (6) Lagmannsretten la på samme måte som tingretten til grunn at det ikke fantes noen lovhjemmel som ga staten adgang til å nekte å oppgi identiteten til tjenestemennene, og at bevisforbudsregelen i tvisteloven § 22-3 dermed ikke kom til anvendelse.
- (7) *Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet* har anket lagmannsrettens kjennelse til Høyesterett for så vidt gjelder spørsmålet om statens plikt til å opplyse om polititjenestemannens identitet. Anken gjelder lagmannsrettens lovtolking.
- (8) Det er i korte trekk anført at lagmannsretten uriktig har lagt til grunn at det kreves klar lovhjemmel for taushetsplikt. Videre har lagmannsretten uriktig kommet til at det – i sin alminnelighet – ikke finnes hjemmel for å anse en polititjenestemanns identitet som omfattet av politiets taushetsplikt. Lagmannsretten har dermed også unnlatt å foreta en konkret vurdering av om identitet i denne sammenheng utgjør et "personlig forhold". I denne sammenheng vises det også til Norges folkerettslige forpliktelser til også å beskytte polititjenestemenn mot freds- eller integritetskrengelser, jf. Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 3, jf. artikkel 1.
- (9) Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet har lagt ned slik påstand:
- "1. Lagmannsrettens kjennelse oppheves.**
- 2. Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet tilkjennes sakskostnader."**
- (10) A har i anketilsvaret og prosesskriv 8. juni 2017 tatt til motmæle. Han har i korte trekk anført at lagmannsretten på korrekt vis har foretatt en konkret vurdering av behovet for å nekte å oppgi polititjenestemannens identitet. Den har videre korrekt kommet til at det ikke er grunnlag for dette i nærværende sak.
- (11) A har lagt ned slik påstand:
- "Prinsipalt: Anken nektes fremmet.**
- Subsidiært: Anken forkastes.**
- I begge tilfeller: Staten v/Justisdepartementet, dømmes til å betale sakskostnader til A for Høyesterett for 12 salærtimer á kr 2 100,- med kr. 25 200,- samt mva."**
- (12) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker:
- (13) Anken er en videre anke hvor ankeutvalgets kompetanse er begrenset. Anken gjelder lagmannsrettens generelle lovtolking som utvalget kan prøve, jf. tvisteloven § 30-6 bokstav c.
- (14) Den aktuelle tvisten har sin bakgrunn i at saksøkeren, A, under henvisning til tvisteloven § 21-4 har krevd å få opplyst identiteten til en tredje polititjenestemann som skal ha fungert

som operatør over sambandet da de to hundene ble avlivet. Formålet er å føre vedkommende som vitne, jf. tvisteloven § 21-5. Staten har imidlertid avslått begjæringen under henvisning til tvisteloven § 22-3 hvor første ledd fastsetter at "[d]et kan ikke føres bevis når dette vil krenke lovbestemt taushetsplikt for den som har opplysningene som følge av tjeneste eller arbeid for stat eller kommune ...".

(15) Om dette lovtolkingsspørsmålet har lagmannsretten uttalt:

"Etter lagmannsrettens mening tar tingretten et korrekt rettslig utgangspunkt når det oppstilles et krav om klar hjemmel for å kunne nekte å opplyse en polititjenestemanns identitet når vedkommende påberopes som vitne i en sivil erstatningssak. Taushetsplikten etter politiloven § 24, politiregisterloven § 23 og forvaltningsloven § 13, som staten har vist til i anken, gjelder offentlige tjenestemenns egen taushetsplikt om sensitive forhold de får tilgang til i tjenesten. Bestemmelsene hjemler klart nok ikke etatenes taushetsplikt om den enkelte tjenestemanns identitet."

(16) Til dette sitatet bemerkes for det første at det ikke er grunnlag for å oppstille et krav om "klar" lovhjemmel for at det skal foreligge taushetsplikt. Den praksis som i dag følges ved avgjørelsen av om det er lovhjemmel for å anvende straff kan ikke overføres til den foreliggende situasjonen.

(17) Spørsmålet blir etter dette om lagmannsrettens lovtolkning er riktig når den uttaler at de aktuelle bestemmelsene ikke gir hjemmel for å avslå en begjæring om å få opplyst den enkelte tjenestemanns identitet, idet bestemmelsene klart nok ikke hjemler "etatenes taushetsplikt om den enkelte tjenestemanns identitet".

(18) Politiloven § 24 første ledd fastsetter at "[f]or politiets behandling av opplysninger til politimessige formål, jf. politiregisterloven § 2 nr. 13, gjelder taushetsplikten i kapittel 5 og 6 i politiregisterloven. For politiets øvrige virksomhet gjelder forvaltningsloven §§ 13 til 13 f med de tillegg og begrensninger som følger av paragrafen her".

(19) Politiregisterloven § 2 nr. 13 bokstav a fastsetter at "politimessige formål" omfatter "politiets kriminalitetsbekjempende virksomhet, herunder etterforskning, forebyggende arbeid og ordenstjeneste". Dette innebærer at politiregisterloven § 23, hvor første ledd har følgende innhold, kommer til anvendelse i denne saken:

"Enhver som er ansatt i eller utfører tjeneste eller arbeid for politiet eller påtalemyndigheten, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om

1. noens personlige forhold, eller
2. tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den opplysningen angår."

(20) Med hjemmel i politiregisterloven § 69 nr. 11 er det i politiregisterforskriften Del 3 gitt nærmere bestemmelser om "gjennomføring av bestemmelsene om utlevering og taushetsplikt, jf. kapittel 5 og 6". Forskriften § 7-3 andre ledd har følgende ordlyd:

"Utover dette vil vurderingen av om opplysninger er å anse som 'noens personlige forhold' bero på en konkret vurdering av om opplysningene kan røpe forhold som må anses personlig eller beskyttelsesverdig, herunder klientforhold."

- (21) I Ot.prp. nr. 108 (2008–2009) side 304 andre spalte uttales det at politiregisterloven § 23 første ledd "viderefører i stor utstrekning den regulering som følger av straffeprosessloven § 61 a første ledd og politiloven § 24 første ledd, jf. forvaltningsloven § 13 første ledd". Straffeprosessloven § 61 a første ledd nr. 1 inneholdt også en reservasjon for "personlige forhold" – noe som også er tilfellet for forvaltningsloven § 13 første ledd bokstav a.
- (22) I Rt-2007-828 var det spørsmål om Oslo politidistrikt i forbindelse med en privat straffesak hvor det også var fremsatt krav om oppreisning, hadde plikt til å oppgi identiteten til to polititjenestemenn. Sakens bakgrunn var et mislykket ransforsøk hvor de to tjenestemennene ved pågripelsen hadde løsnat skudd mot ransmennene og truffet vedkommende i baken og i en finger. Om det rettslige utgangspunktet uttaler kjæremålsutvalget (avsnitt 29):

"Utvalget bemerker at bestemmelsen om fremleggelsesplikt i straffeprosessloven § 210 tilsvarende bestemmelsene i tvistemålsloven §§ 250, 251 og 259, som får anvendelse i straffesak ved behandlingen av borgerlige rettskrav, jf. Bjerke/Keiserud, Straffeprosessloven bind I, 3. utgave side 725. Utlevering kan bare finne sted når besitteren har vitneplikt i saken. Plikt til utlevering gjelder også politiets etterforskning av en straffesak. Bestemmelsen i straffeprosessloven § 118 annet ledd, som hjemler adgang for retten til å oppheve et vitnes taushetsplikt ved kjennelse, tilsvares av tvistemålsloven § 204 nr. 2 annet ledd. Etter bestemmelsene kan retten bestemme at vitneforklaring skal gis '[e]tter en avveining av hensyn til taushetsplikten og hensynet til sakens opplysning'."

- (23) Avgjørelsen bygger altså på at Oslo politidistrikt hadde taushetsplikt om de to tjenestemennenes identitet. Dette standpunktet er ikke nærmere begrunnet, men det er vanskelig å se det annerledes enn at det var begrunnet i straffeprosessloven § 61 a.
- (24) Lagmannsrettens kjennelse ble likevel opphevet, idet den hadde lagt til grunn at straffeprosessloven § 210 ikke kom til anvendelse før det forelå gyldig stevning i saken.
- (25) Ved den nye behandlingen opprettholdt imidlertid lagmannsretten sitt avslag på å pålegge Oslo politidistrikt å identifisere de to tjenestemennene. Avgjørelsen er inntatt i Rettens Gang 2008 side 18. I avgjørelsen uttaler lagmannsretten bl.a.:

"Etter lagmannsrettens syn er det tungtveiende hensyn som taler mot at taushetsplikten oppheves i dette tilfellet. Dersom Oslo politidistrikt pålegges å utlevere identitetsopplysninger om de aktuelle tjenestemennene, kan dette ha konsekvenser ikke bare for de aktuelle tjenestemennene, men for slike spesialstyrker som det her er tale om generelt."

- (26) Avgjørelsen ble påkjært til Høyesteretts kjæremålsutvalg som ved forenklet kjennelse 6. november 2007, HR-2007-1847-U, forkastet kjæremålet.
- (27) Saken fra 2007 bygger altså på at en polititjenestemanns identitet i alle fall etter omstendighetene kan være undergitt taushetsplikt. Tingrettens og lagmannsrettens avgjørelser må derimot forstås slik at de har lagt til grunn at identiteten ikke under noen omstendighet er undergitt taushetsplikt.
- (28) Da det, som nevnt må legges til grunn at politiregisterloven i denne relasjon ikke medfører noen endring i forhold til den tidligere rettstilstanden, bygger altså begge avgjørelsene på uriktig lovtolkning. Ankeutvalget er etter dette kommet til at begge avgjørelsene må oppheves.
- (29) Anken har ført fram, og staten har nedlagt påstand om å få erstattet sine sakskostnader. Da saken først vil få sin endelige avgjørelse etter den nye behandlingen av spørsmålet, utstår

sakskostnadsspørsmålet til endelig avgjørelse av det aktuelle spørsmålet, jf. tvisteloven § 20-8 tredje ledd.

(30) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G :

1. Tingrettens og lagmannsrettens avgjørelser oppheves.
2. Avgjørelsen av sakskostnadene utstår.

Arnfinn Bårdsen
(sign.)

Magnus Matningsdal
(sign.)

Knut H. Kallerud
(sign.)

Riktig utskrift: